

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. V. Spoletana. Si in matrice seù originali imbreviatura instrumenti censualis reperta inter rogitus notarii mortui, non exprimatur servatam esse formam Bullæ Pianæ; Ad id per notarium ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

tatis Urbis, licet ad alium effectum, in Romana domo 14. Maii 1657. Bevilacqua & in aliis.

Verum reflectendo ad veritatem, periculosa, vel nimis aspera mihi videbatur dicta distinctio ita generaliter & indefinitè sumpta, per quam census creaticum ordinibus directis Monti Pietatis vel alteri banco censeri debeant invalidi, utpotè carentes forma Bullæ Pianæ; Si enim constat quod tunc creditor pecunias in eo banco promptas habebat, seu aliàs talis esset ejus conditio, quod etiam si integra pecuniarum quantitas ad ejus creditum descripta non reperiretur; adhuc tamen ob ejus probatam fidem Bancherius absque dubio ordinem promptè implevisset ut quotidiana praxis docet, atque de facto, vel immediatè, vel ex intervållo ad libitum debitoris pro ejus commoditate differentis, quando ordinem exhibuit, promptam invenit pecuniam, ita ut cesset quæcumque suspicio illius fraudis, ob quam dicta forma pecuniæ numeratæ præscripta fuit, nè scilicet sub hoc pallio pro Itocchis, barochis, & civantiis, seu ex causa ludi, aut aliàs illicitis & suspectis creditis census crearentur; tunc data sinceritate actus, quædam judaismi species videtur, quod ob solam possibilitatem reddendi ordinem inanem, & sine effectu, quoties observantia contrarium docuit, contraveniuntur formæ prædictæ; Ideoque distinctio intelligenda videtur sano modo, ac juxta facti circumstantias, sinceritatem vel fraudem respectivè ostendentes.

Et quemadmodum communis usus, ipsius potissimum Urbis dictam Constitutionem interpretatus est, ut ejus formæ satisfactum dicatur ex solo interventu pecuniæ in sacculo, quamvis non deveniatur ad actualem numerationem coram Notario & testibus, quibus etiam ignotum sit, an pecunia in eodem sacculo existens, illam quantitatem importet necne, quia in dubio præsumenda non sunt mediocria & delicta, ex firmatis in supra allegatis, præsertim in dicta Tarentina census coram Taria, ita pariter non videtur urgere ratio prohibitiva satisfaciendi dictæ formæ mediantibus hujusmodi ordinibus, dum implementum habere possunt, cum contraria possibilitas in dubio præsumenda non sit utpotè sapiens delictum, eademque præsumptio comprobata remaneat ab observantia; Atque in omnem eventum, quemadmodum in Baren. census 16. Junii 1661. Verospio, de qua causa habetur sub tit. de usur. disc. 17. etiam data nullitate debentur fructus tanquam damna & interesse, ita in præfenti quia pecunia per ncessè investienda erat in occasiones fructiferas juxta deducta in Marsicana, & in Neapolitana sub dicto tit. de usur. disc. 29. & 30.

S P O L E T A N A
P R O
M O N A S T E R I O P A L A T I I
S P O L E T I.

Responsum pro veritate.

Si in matrice seu originali imbreviatura instrumenti censualis reperta inter rogatus Notarii mortui, non exprimaturservatam esse formam Bullæ Pianæ, An id per Notarium successorem in extensione instrumenti suppleri possit; Et an forma prædicta quamvis in instrumento

non expressa probari possit per testes, vel alias extrinsecas probationes.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 **N**otarius rogatus vel successor quam facultatem habeat circa extensionem clausularum.
- 3 **N**otarius fides non deferitur, nisi in iis, quæ coram ipso gesta fuerunt in ipso actu sui rogatus.
- 4 **N**on potest attestari de interventu pecuniæ numeratæ in censu, si instrumentum non dicat.
- 5 **D**ictus interventus pecuniæ vel expressio confinium rei possunt extrinsecum justificari, etiam si instrumentum non dicat.
- 6 **Q**uando talis facultas Notario concedatur.

D I S C. V.

Um interrogatus Notarii Vrighi reperta esset quædam imbreviatura instrumenti censualis ad favorem Monasterii prædicti cum N. absque eo quod prothocolum vel instrumentum publicum redacta esset, atque hæc res debitoris, quamvis eorum auctor donec vixit fructus soluisset, præcognito, quod in dicta imbreviatura non contineretur forma Bullæ Pianæ super actuali interventu pecuniæ coram Notario & testibus, recusassent continuare solutionem fructuum, prætendentes cum jam solutis utpote indebitis & usurariis ipsam sortem principalem extinctam esse; Hinc monasterii administratores ut illius indemnitati confulerent, insteterunt apud Notarium successorem, pene quem dicta scripturæ conservabantur, pro extensione dicti instrumenti, cumque hic dubitaret, an id agere posset circa suppletionem dictæ formæ, ac propterea cuperet audire responsum pro veritate alicujus classici Advocati Urbis, ad id Ego fortè d. opinione indignus requisitus.

Negative in hac parte respondi, quoniam Notarius successor, vel quicumque alius, iudicis etiam mandato accedente, extendere vel supplere non potest, nisi ea, quæ extendere vel supplere possit idem Notarius si viveret, cum nunquam fictio excedere possit veritatem, neque subrogatus habere majorem potestatem, quam ille, in cujus locum subrogatus est; Ipse autem Notarius rogatus facultatem solum habet extendendi clausulas & verba, quæ ex debito officii & consuetudo stylo apponenda erant in originalibus imbreviaturis idem omitti solita, ut commodius in extensione prothocolli seu publici instrumenti, non immutata conventionis substantia, apponeantur, sed non potest supplere illa substantialia, quæ pendunt à partium voluntate, sive ab illo facto extrinsecò, quod data etiam veritate scripturæ, potest esse diversum, seu potuit omitti, quia sic factum requirebat ex deductis per Buratt. & Adden. decis. 507. Rovit. pragmat. 1. de Notariis n. 10.

Attestaretur, n. ita Notarius de actu facti gesto vel non gesto inter ipsas partes, de quo attestari non potest, cum ejus fides solum deferatur in iis, quæ in ipso actu celebrationis instrumenti intervernerunt Greg. & adden. decis. 177. Adden. ad Buratt. decis. 95. Et in his terminis specialibus pecuniæ numeratæ in censu non intervenientis Rota in Neapolitana domorum coram Verospio decis. 43. post Merlin. de pignor. aliàs decis. 20. par. 9. rec. Undè

Unde si id utpote respiciens substantialia contractus, ac factum extrinsecum, quod potest se habere ad esse & non esse, suppleri non potest per ipsummet Notarium rogatum, qui saltem de dicto actu, tanquam coram se gesto attestari posset tanquam testis, multo minus absque dubio id fieri potest per Notarium successorem.

Et quamvis multa darentur adminicula, ad ostendendum verè ibi intervenisse pecuniam numeratam, præsertim partita libri ejusdem Monasterii, & quia sic attestabantur pleræque Moniales, ac etiam quæ in actu fuerunt præsentis, Dicebam tamen id pertinere ad iudicem, coram quo per debitorem de huiusmodi nullitate opponeretur, ut stantibus probationibus aliàs quam ex instrumento resultantibus, dictam exceptionem rejiceret, cum de jure certum sit id posse cum extrinsecis probationibus justificari, quia Notarii negligentia in exprimendo in instrumento aliquem actum, præjudicare non debet veritati, Ut in simili circa expressionem confinium fundi censiti habetur apud *Burrat. decif. 10.* aliàs *502. par. 1. rec.* Et habemus in terminis matrimonii describendi in libro Parochi, quod si non reperitur descriptum, non prohibetur aliunde probari, cum similibus;

Verùm hoc non pertinet ad Notarium extendere debentem instrumentum, quoniam ipse non potest se ingerere, nisi in extendendis clausulis & cautelis de stylo apponi solitis, non alterantibus substantiam contractus, neque concernentibus factum extrinsecum, quod potest esse diversum; Et licet in dicta *decif. 10. Burrat.* aliàs *502. par. 1. rec.* considerata fuerint adminicula, & extrinsecæ probationes ad istum effectum extensionis instrumenti cum expressione confinium, qui in originali imbreviatura omisi erant, & sic pariter circa rem substantialem, Nihilominus ibi præcedebat rescriptum Signaturæ Gratiæ super sanatione, Ac ulterius omisio erat potius circa verba, dum fundus censitus expressus fuit, hic verò erat circa factum omninò extrinsecum, intervenus, vel non intervenus pecuniæ, & sic interminis satis diversis, ac longè majori defectu substantiali; Ideoquæ concludendo dixi, Monasterium quidem fovere bonum jus, curando censum canonizari cum extrinsecis probationibus dictæ formæ, quæ verè intercessit, sed ex notarii incuria in imbreviaturâ expressa non fuit, istæ verò erant partes iudicis non autem notarii.

URBE VETANA

CENSUS

PRO

COMITE LAURENTIO

DE MARSCIANO

CUM

CAMILLO BONAVENTURA.

Casus disputatus in Rota occasione possessorii, sed non decisus.

De nullitate census ex defectu fundi censiti certi, quia esset impositus super bonis
Card. de Linc. de Censibus. Pars III.

aliquorum Castrorum in genere; Et hæc exceptio impediatur creditorem agentem in iudicio executivo, vel in altero manutentionis.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 **D**ecretum irritans contentum in Bulla Pii V. ob non servatam formam ibi præscriptam, an inficiat etiam possessionem, ita ut obstat in summarissimo possessorio retinenda.
- 3 **E**t quando defectus pecuniæ numerata, vel fundi censiti impediatur etiam in iudicio executivo.
- 4 **C**ur autem in iudicio manutentionis secus.
- 5 **D**e cautela non producendi instrumentum.
- 6 **D**efectus verba expressionis confinium annullat censum.
- 7 **A**n specificatio fieri possit ex intervallo & retrahatur.
- 8 **Q**uando dicta specificatio non sit necessaria.
- 9 **D**e facilitate sanationis huiusmodi defectuum.

DISC. VI.

È anno 1591. Joannes Franciscus Monaldensis imposuit censum scut. 2500. in sorte ad favorem Lavinie Mazzatozæ uxoris Julii Bonaventuræ super prædiis, terris & aliis bonis existentibus in castris & territoriis, Ripaldellæ, & Collis longi Comitatus Urbis Veteris, absque aliqua confinium expressione, dictoque censui accessit tanquam principalis principaliter, & insolidum obligatus Comes Ludovicus de Marsciano senior; Cum autem Camillus dictæ Lavinie filius, & hæres seu donatarius, occasione primogenituræ contemplatione matrimonii per contractum erectæ, de mandato Congregationis Baronum aliquas fecisset exactiones fructuum à Comite Ludovico juniore prædicti fidejussoris ex filio nepote, ut de ista eadem causâ habetur *sub tit. de feudis ad materiam Bullæ Baronum disc. 95.* Hinc introducta causâ in Rotâ prius coram *Albergato*, & deinde coram *Bichio*, de pluribus punctis actum fuit ad rem non facientibus, potissimè verò ex parte Ludovici debitoris opponeretur de nullitate census in continenti probata ex ipsius instrumenti lectura resultante ab omissione confinium fundorum censitorum contra formam Bullæ *Piana* continentis expressum decretum annullativum.

Sed quia ex parte actoris, suspensio quocumque petitio, intentatum fuerat summarissimum possessorium retinendæ, quod vulgò *manutentionis* dicitur, idcirco in disputatione desuper habita *sub die 23. Februarii 1652. coram Bichio*, inhærendo eidem responsioni traditæ in decisione desuper edita *sub die 16. Junii 1653. coram Albergato*, respondendo de manutentione ad favorem creditoris, ista exceptio tanquam altioris indaginis, ac sapiens petitorium, ad istud remissa fuit, non admittenda in hoc summarissimo & executivo iudicio manutentionis, atque resolutio in hac parte visa est probabilis.

Licet enim Ego scribens pro debitore insisterem in decreto irritanti contento in Bulla *Piana*, cujus virtus est inficere titulum & possessionem, Attamen quamvis hæc sit vera & recepta propositio, illa pro-